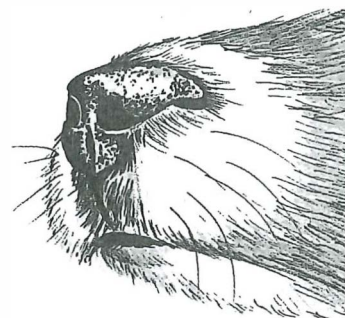

Grönområden för hållbar samexistens

Över hela världen växer våra städer och förväntas fortsätta göra det under årtiondena som kommer. Den ökande urbaniserings- takten sätter press på städernas grönområden och den nytta de tillför till människor och djur. När tillgång till grönområden i städer försämras påverkas vi människor i allra högsta grad eftersom de är avgörande både för vår hälsa och vårt välbefinnande – och för våra husdjur och de vilda djur som omger oss.

Text: Suze van der Zwet, Pedro Obregón Santander och Adan L. Martínez-Cruz

Detta är särskilt påtagligt i länder som Sverige, där cirka 88% av befolkningen för närvarande bor i städer eller tätorter. Många svenska städer står inför utmaningen

att utforma grönområden på nya sätt så att de svarar mot nya behov och tar itu med de utmaningar som uppstår i och med urbaniseringen.

Förtätning är det rådande idealet inom stadsplanering idag. Detta ideal kan beskrivas som antropocentriskt, vilket betyder att det misslyckas med att tillgodose andra levande varelsers behov i stadsplaneringen än människans. Dessutom deltar medborgarna sällan aktivt i beslutsfattandet gällande grönområden i städer, vilket syns i flera kommuners över-

siktsplaner. Dock kan vi dra nytta av att planera grönområden på nya vis så att de möjliggör en hållbar samexistens mellan människor, husdjur och vilda djur.

Fördelar med grönområden i städer

En fördel med grönområden i städer är dess påverkan på människors hälsa. Forskning har exempelvis visat att tid i en grön miljö kan förbättra människors mentala och fysiska hälsa samt sociala sammanhållning. Detta har beaktats i den svenska regeringens ”Strategi för levande städer”, som belyser grönområdets betydelse i skapandet av en mer hållbar, hälsosam och tilltalande stadsmiljö.

Utöver hälsofrämjande aspekter så erbjuder urbana grönområden därutöver lösningar på problem som till exempel stigande temperaturer

orsakade av klimatförändringar, och bristfälliga dräneringssystem i städer. Att planera för ökad urbanisering kräver dock hänsyn till såväl husdjur som vilda djur.

Grönområden i städer är väsentliga för att upprätthålla balans när det gäller ekosystem och natur, samt för att tillhandahålla viktiga miljöer för sällskapsdjur. Forskare har visat att grönområden i städer erbjuder livsmiljöer för vilda djur såväl som biologisk mångfald, särskilt eftersom de fungerar som ytor och korridorer för vilda djur att röra sig i. Se till exempel en artikel av **Joscha Beninde, Michael Veith** och **Axel Horchkirch** från 2015. Dessutom är urbana grönområden avgörande för husdjurs välbefinnande, eftersom de ofta används för aktiviteter som t ex hundpromenader. Men djurens intressen representeras inte i utformningen av stadsgrönområden, vilket tar oss längre bort från att skapa förutsättningar för en hållbar stads-samexistens.

Behovet av att ta hänsyn till djuren

Linda Keeling som är professor vid SLU i Uppsala visar tillsammans i en artikel från 2019 som hon skrivit tillsammans med kollegor att djurens välbefinnande, särskilt husdjurens, förbises i FN hållbarhetsmål 11 om "Hållbara städer och samhällen". Detta förbiseende återspeglas ofta i den översiktliga planeringen. Till exempel är Umeå kommuns översiktsplan utformad för att ta emot en tillströmning av 68 000 invånare men inte för de husdjur som dessa invånare oundvikligen kommer att ta med sig. Att förbise husdjur och andra djur i stadsplaneringen är ett problem i många medelstora svenska städer, såsom Umeå, som tenderar att fokusera på stadsförtätning.

Stadsförtätning får konsekvenser för användningen av offentliga platser, eftersom fler människor – och deras husdjur – förväntas använda samma platser för rörelse och rekreation. Samtidigt används dessa stadsgrönområden också av vilda djur, vilket leder till ökade konflikter mellan husdjur och vilda djur, samt människor och vilda djur i stadsmiljön. Det är troligt att konflikter mellan hundägare och icke-hundägare kommer att öka i takt med ökande interaktioner mellan hundar och människor. **Tim S. Doherty** som är en

australiensisk forskare, har tillsammans med kollegor visat i en artikel från 2017 att hundar i städer hotar minst 180 hotade arter globalt sett. Hundars påverkan på vilda djur är således i stor utsträckning underskattad globalt sett.

Om vi närmar oss stadsplanering utifrån ett hållbart urbant samlevnadsperspektiv, är det viktigt att tillgodose behoven hos alla tre grupper: människor, vilda djur och husdjur, samt undersöka möjligheterna att finna en balans för välbefinnandet hos alla parter. Eftersom nuvarande stadsgrönområden ofta utformas främst med människors användning i åtanke, behöver vi ställa oss frågor om hur vi kan inkludera djur i stadsplaneringen och vilka konsekvenser detta får för människors användning. Behöver vi tänka på grönområden bredare och inkludera miljöer som vi hittills inte har övervägt inom ett stads-sammanhang? Kan vi planera grönområden på ett sätt som integrerar alla varelser, till exempel genom att skapa grönområden med mångsidig användning, etablera biodiversa hundparker eller skapa livsmiljöer för vissa vilda djurarter? Detta kan hjälpa till att återställa balansen för välbefinnandet hos människor, djurliv och husdjur.

Behovet av medborgardeltagande

Människor är användare av urbana grönområden och har makten att skapa och forma dem. I motsats till husdjur och vilda djur är det avgörande att undersöka vad människor skulle vara villiga att investera för att bidra till planeringen av dessa områden och vad detta innebär för stads-samexistensen. Utformningen av grönområden i städer bör inte bara ha medborgarna i åtanke under arbetets gång utan deras åsikter och önskemål bör införlivas redan i tidiga skeden. På så vis skapas möjligheten att göra förvaltningen av urbana grönområden anpassningsbar och lyhörd för framtida utveckling. För närvarande kännetecknas planering och tillhandahållande av grönområden många gånger av vad forskare kallar en top-down-strategi. Det betyder att planerare förvisso har "medborgare i åtanke" när de utformar grönområden i städer, men att det finns få möjligheter för medborgarna att "samskapa" dessa utrymmen.

180

arter är hotade på grund av hundar i städer.

Mot hållbar urban samexistens

Förbiseendet av djur i FN:s hållbarhetsmål 11 "Hållbara städer och samhällen" tillsammans med den fortsatta tillväxten av städer över hela världen, gör att det är än viktigare att ta upp frågor som rör hållbar urban samexistens och planering av grönområden i städer. I vår forskning använder vi olika tekniker, såsom online-undersökningar och virtuella verklighetsmiljöer, för att få fram medborgarnas åsikter i dessa frågor. Deras åsikter är viktiga för att fastställa om frågor om stads-samexistens är relevanta för dem och om beslutsfattare har förbiset dessa åsikter i planeringsfasen. Vi testar medborgarnas åsikter för att förstå de avvägningar medborgare gör mellan sitt eget välbefinnande och välbefinnandet hos husdjur och vilda djur. Detta kan ge oss insikt om hur och i vilken utsträckning medborgare är villiga att bidra till att inkludera andra varelser i stadsplaneringen och möjligen hjälpa till att representera behoven (det vill säga rösterna) hos djur i den urbana miljön. Med vår forskning avser vi initiera dialoger med beslutsfattare och stadsplanerare för att åstadkomma hållbar urban samexistens mellan människor, husdjur och vilda djur i våra ständigt växande städer. **[P]**

Suze van der Zwet är masterstudent på Institutionen för vilt, fisk och miljö vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå.

Pedro Obregón Santander är doktorand på Institutionen för skogsekonomi vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå.

Adan L. Martinez-Cruz är universitetslektor på Institutionen för Skogsekonomi vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå.

Tema: Djur

Referenser:

Beninde, J., Veith, M., & Hochkirch, A. (2015). *Biodiversity in cities needs space: a meta-analysis of factors determining intra-urban biodiversity variation*. *Ecology letters*, 18(6), 581-592.

Dawson, L., Elbakidze, M., van Ermel, L. K., Olsson, U., Ongena, Y. P., Schaffer, C., & Johansson, K. E. (2023). *Why don't we go outside? - Perceived constraints for users of urban greenspace in Sweden*. *Urban Forestry & Urban Greening*, 82, 127865.

Doherty, T. S., Dickman, C. R., Glen, A. S., Newsome, T. M., Nimmo, D. G., Ritchie, E. G., & Wirsing, A. J. (2017). *The global impacts of domestic dogs on threatened vertebrates*. *Biological conservation*, 210, 56-59.

Douglas, O., Lennon, M., & Scott, M. (2017). *Green space benefits for health and well-being: A life-course approach for urban planning, design and management*. *Cities*, 66, 53-62.

Keeling, L., Tunón, H., Olmos Antillón, G., Berg, C., Jones, M., Stuardo, L., ... & Blokhuis, H. (2019). *Animal welfare and the United Nations sustainable development goals*. *Frontiers in veterinary science*, 6, 336.

88%

av svenskarna bor i städer eller tätorter

